

پژوهشگاه علوم انسانی و ادبیات فرنگی
برنامه سوم ملی

اوراق قرضه شرکتی ابزاری مناسب برای تامین مالی

احمد عالی نژاد

۱. مقدمه

اوراق بهادار مبتنی بر بدهی یا اوراق قرضه شرکتی از جمله ابزارهای مفیدی است که در تامین مالی شرکت‌ها کاربرد بسیاری دارد. این ابزار در سال‌های اخیر موجب توجه برخی از شرکت‌ها و هم‌چنین بورس اوراق بهادار تهران قرار گرفته است و در همین راستا دو شرکت ایران خودرو و سایپا در سال ۱۳۸۳ اقدام به انتشار اوراق مشارکت شرکتی (چیزی شبیه به اوراق قرضه شرکتی) کرده و در بورس اوراق بهادار تهران به عموم عرضه کردند. معروفی این ابزار جدید به بزارهای موجود سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه کشور نیز می‌شود. مزیت مهم دیگر این ابزار آن است که در صورت ترویج در نظام مالی کشور می‌تواند از فشار سنگین و موجود بر بانک‌های کشور بکاهد و کارایی عملیاتی بانک‌ها را ارتقا دهد. این مقاله در صدد معرفی اوراق مشارکت (قرضه) شرکتی و ویژگی‌های آن بوده و امید است مورد توجه و استفاده شرکت‌ها، بانک‌ها، سرمایه‌گذاران، کارشناسان ذیربط و سایر علاقمندان واقع شود.

۲. اوراق قرضه شرکتی چیست؟

اوراق قرضه شرکتی تعهدات مبتنی بر بدهی هستند که از سوی شرکت‌ها (سهامی خاص و عام) منتشر می‌شود. شرکت‌ها از وجوده که از فروش اوراق قرضه به دست می‌آورند برای مقاصد مختلف، از ایجاد امکانات ساختمانی گرفته تا توسعه فعالیت، استفاده می‌کنند.

وقتی که اوراق قرضه‌ای را خریداری می‌کنید، در واقع پول خود را به شرکتی که این اوراق را منتشر کرده است وام می‌دهید. آن شرکت متعهد می‌شود که پول شما، یا اصل سرمایه‌تان، را در یک سرسید مشخص بازگرداند و تا آن زمان یک بهره (سود) از پیش تعیین شده نیز، معمولاً هر سه یا شش ماه یکبار، پرداخت خواهد شد. پرداخت‌هایی که بابت سود اوراق قرضه شرکتی دریافت می‌کنید، شامل مبالغ مالیات هستند. برخلاف سهام، با خرید اوراق قرضه شرکتی هیچ بخشی از مالکیت

اوراق

بهادار مبتنی بر بدهی
یا اوراق قرضه شرکتی از
جمله ابزارهای مفیدی است
که در تامین مالی شرکت‌ها
کاربرد بسیاری دارد

بورس
می‌باشد، و بخش
اعظم معاملات
اوراق قرضه،
حتی آنهایی که در
بورس‌های مرکزی
پذیرفته شده‌اند، در
این بازار صورت می‌گیرد.

شرکت‌منتشر
کننده اوراق به
خریدار متنقل نمی‌شود.

خریداران اوراق قرضه شرکتی،
מוסسات بزرگ مالی از جمله
صندوق‌های بازنیستگی، اوقاف^۱،
صندوق‌های سرمایه‌گذاری
مشترک، شرکت‌های بیمه و
بانک‌ها را شامل می‌شود. افراد
حقیقی ندارد بلکه متشکل از معامله‌گران
و کارگزارانی است که اوراق را از طرق
تلفن یا به صورت الکترونیک خرید و
فروش می‌کنند. فعالان بازار، از سیستم‌های
معاملات الکترونیک برای مشارکت در
فرایند اجرای داد و ستد این اوراق استفاده
می‌کنند. البته بعضی از اوراق قرضه نیز
در بورس‌های مرکزی نظیر بورس سهام
نیویورک^۲ و بورس سهام امریکا^۳ داد و
ستد می‌شوند، اما حجم معامله اوراق قرضه
در این گونه بورس‌ها کوچک است. بازار
خارج از بورس بسیار بزرگ‌تر از بازارهای
هم‌چون:

۴. مزایای سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه
شرکتی
سرمایه‌گذاران به دلایل مختلفی اوراق
قرضه شرکتی را خریداری می‌کنند، دلایلی
هم‌چون:

* بازدهی جذاب: اوراق قرضه شرکتی

2 Over-the-counter (OTC)

3 New York Stock Exchange (NYSE)

4 American Stock Exchange (AMEX)

فرضه سنتی، سرمایه‌گذار مبلغ مشخصی از پول را برای مدت معینی به انتشاردهنده وام می‌دهد در عوض، سرمایه‌گذار نیز سودی به صورت مبالغ ثابت طبق یک برنامه زمانبندی شده دریافت می‌دارد و اصل سرمایه‌نیز در سرسید به او بازگردانده می‌شود. اما در سالهای اخیر، نرخ سود ثابت و استاندارد تنها گزینه نبوده و انواع دیگری هم معرفی شده است. سه نوع نرخ سودی که بیش از همه احتمال دارد به شما ارائه شود عبارتند از:

* اوراق قرضه با نرخ ثابت: اکثر اوراق قرضه هنوز هم به صورت سنتی و با نرخ ثابت عرضه می‌شوند که در بالا شرح داده شد.

* اوراق قرضه با نرخ شناور: این‌ها اوراق قرضه‌ای هستند با نرخ‌های سود متغیر که به صورت دوره‌ای مطابق با شاخصی که مبتنی بر ابزارهای بازارهای پول یا اسناد خزانه کوتاه مدت^{۱۲} است، تعديل می‌شوند. در حالی که این اوراق قرضه، به نوعی در برابر افزایش‌های نرخ بهره از ما حمایت می‌کنند، اما بازدهی آن‌ها نواعاً پایین‌تر از اوراق بهاداری است که دارای همین سرسید بوده و لی از نرخ بهره ثابت برخوردارند.

* اوراق قرضه بدون سود^{۱۳}: این‌ها اوراق قرضه‌ای هستند بدون هیچ پرداخت دوره‌ای بابت سود. در عوض، این اوراق با یک تخفیف قابل ملاحظه در ارزش اسمی به فروش رسیده و در سرسید نیز به بهای اسمی کامل بازخرید می‌شوند. یک نکته را باید بخاطر داشته باشید: در اکثر اوراق قرضه بدون سود، حتی اگر هیچ پرداخت نقدی بابت سود دریافت نکنید، باید در ازای سودی که هر ساله حاصل می‌شود مالیات برآمد پرداخت شود.

۷. مخاطره و نرخ بهره ارزش اوراق قرضه شرکتی نیز هم چون دیگر اوراق قرضه، با افزایش نرخ بهره در بازار تنزل کرده و با کاهش آن، افزایش یابد. معمولاً، هرچه سرسید طولانی‌تر باشد،

سریع موفق به انجام این کار شد.

۵. ناشران اوراق قرضه شرکتی پنج گروه اصلی منتشر کنندگان، کننده بخش‌های مختلفی هستند که اوراق قرضه شرکتی را عرضه می‌کنند. این پنج گروه عبارتند از:

* شرکت‌های آب، برق، گاز و تلفن

(شرکت‌های خدمات عمومی)

* شرکت‌های حمل و نقل

* شرکت‌های صنعتی و تولیدی

* شرکت‌های خدمات مالی

* مجتمع‌های صنعتی یا تجاری

۶. واژه‌ها و مفاهیم اصلی اوراق قرضه

شرکتی

* سرسید*

یکی از ویژگی‌های کلیدی سرمایه‌گذاری در هر اوراق قرضه‌ای، سرسید آن است. سرسید یک اوراق قرضه یانگر آن است که چه وقت باید انتظار داشته باشید که اصل سرمایه‌تان بازگشت داده شود و می‌توانید انتظار داشته باشید که تا چه مدتی سود دریافت خواهید کرد. البته بعضی از اوراق قرضه شرکتی دارای شرط بازخرید^۷ هستند و این شرط می‌تواند بر تاریخ بازگشت اصل سرمایه تأثیرگذار باشد

به طورکلی، اوراق قرضه شرکتی از لحاظ

سرسید به سه گروه تقسیم می‌شوند:

* اوراق قرضه کوتاه مدت^۸: اوراق با سرسیدهای تا ۵ سال

* اوراق قرضه میان مدت^۹: اوراق با

سرسیدهای تا ۱۲ سال

* اوراق قرضه بلند مدت^{۱۰}: اوراق با

سرسیدهای بیشتر از ۱۲ سال

* ساختار^{۱۱}

حقیقت مهم دیگری که قبل از خرید اوراق قرضه باید از آن اطلاع

کسب کرد، ساختار آن است. در اوراق

۶. Maturity

7. Call or Redemption

8. Short-term notes

9. Medium-term notes/bonds

10. Long-term bonds

11. Structure

معمولًا بازدهی بالاتری نسبت به دیگر اوراق قرضه دولتی یا گواهی سپرده با سرسید مشابه ارائه می‌دهند. البته این بازدهی بالاتر، به طور عام با مخاطره بالاتری نیز همراه است.

* درآمد

مطمئن :

افرادی که خواستار درآمد ثابتی از

سرمایه‌گذاری‌های خود هستند،

و در عین حال می‌خواهند که

اصل سرمایه‌شان محفوظ بماند،

اوراق قرضه شرکتی را در

سبد دارایی‌های خود انتخاب

می‌کنند

* امنیت: اوراق قرضه شرکتی،

مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و بر اساس

سابقه اعتباری و توانایی بازپرداخت

تعهدات، رتبه‌بندی می‌شود. هر چه این رتبه

بالاتر باشد، سرمایه‌گذاری امن‌تری خواهیم

داشت.

* تنوع: اوراق قرضه شرکتی این فرصت

رامی دهد تا زیین انواع بخش‌ها، ساختارها،

و ویژگی‌های اعتباری، انتخابی مطابق با

اهداف سرمایه‌گذاری انجام داد.

* نقدشوندگی: اگر مجبور شوید که اوراق

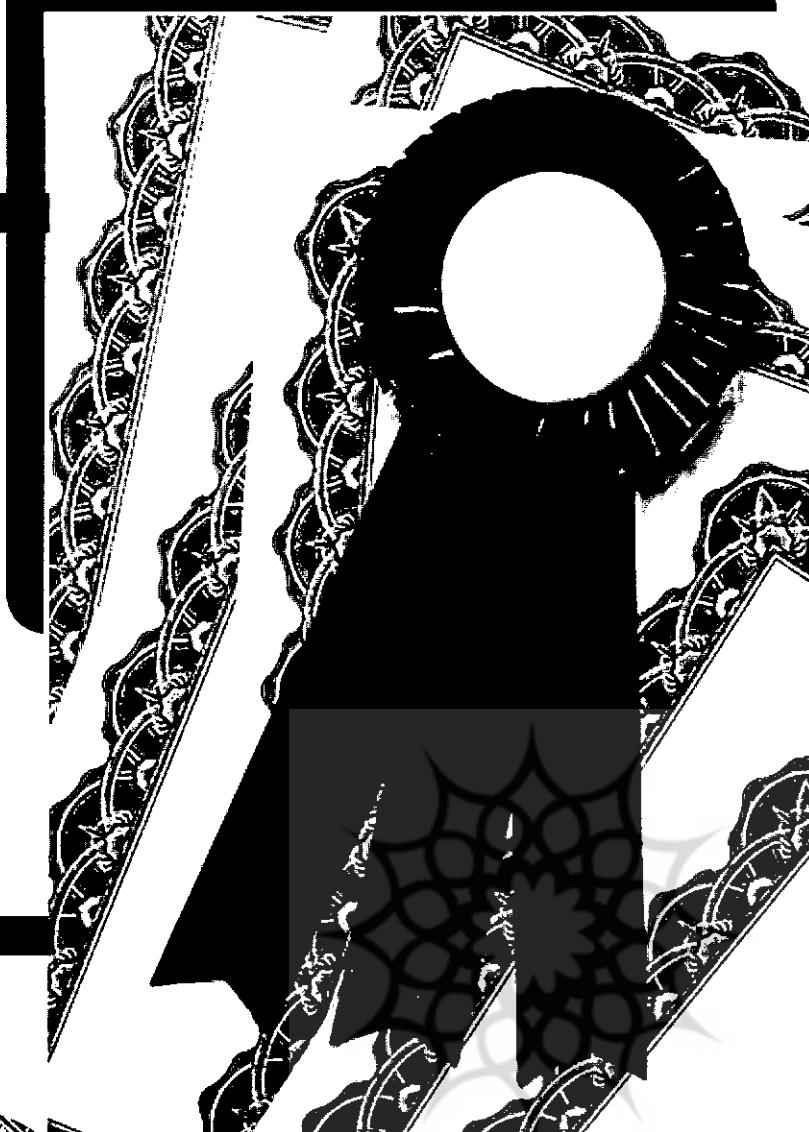
قرضه‌ای را بیش از سرسیده به فروش

برسانید، به دلیل اندازه و نقدینگی بازار،

در بیش‌تر موارد می‌توان به آسانی و خیلی

بیشتر

داد و ستد های اوراق
قرضه شرکتی در بازار خارج از
بورس یا فرابورس انجام می شود.
این بازار مرکزیت یا مکان خاصی
ندارد بلکه مشتمل از معامله گران و
کارگزارانی است که اوراق را از طریق
تلفن یا به صورت الکترونیک خرید
و فروش می کنند.

خریداری می کنید، آن را یک سال
نگه می دارید. طی این یک سال
نرخ بهره افزایش می پابند و سپس
آن را می فروشید. بهایی که بابت
این اوراق دریافت می کنید کمتر
از تأثیرگذارترین عوامل بر نرخ بهره است.
هزاری است که از آن برای سنجش بازدهی
یک اوراق قرضه در مقابل دیگری استفاده
می شود. این ارزار به ما امکان می دهد تا
تصمیم گیری های آگاهانه ای در موردناتخاب
و خرید اوراق قرضه اتخاذ کنیم. اساساً،
بازده عبارتست از درصد سود حاصل از
دریافت کرده اید، و در سررسید نیز همان
اصل سرمایه به او بازگشت داده خواهد شد
که قرار بود به شما پرداخت شود، اما بازده
این خریدار، بالاتر از شما خواهد بود (زیرا
خریدار مبلغ کمتری بابت این اوراق قرضه
پرداخت کرده است).
روش های متعددی برای سنجش بازدهی

از تأثیرگذاری می کنید، آن را یک سال
نگه می دارید. طی این یک سال
نرخ بهره افزایش می پابند و سپس
آن را می فروشید. بهایی که بابت
این اوراق دریافت می کنید کمتر
از تأثیرگذارترین عوامل بر نرخ بهره است.
هزاری است که از آن برای سنجش بازدهی
یک اوراق قرضه در مقابل دیگری استفاده
می شود. این ارزار به ما امکان می دهد تا
تصمیم گیری های آگاهانه ای در موردناتخاب
و خرید اوراق قرضه اتخاذ کنیم. اساساً،
بازده عبارتست از درصد سود حاصل از
دریافت کرده اید، و در سررسید نیز همان
اصل سرمایه به او بازگشت داده خواهد شد
که قرار بود به شما پرداخت شود، اما بازده
این خریدار، بالاتر از شما خواهد بود (زیرا
خریدار مبلغ کمتری بابت این اوراق قرضه
پرداخت کرده است).

در اینجا با یک مثال، نحوه عملکرد
بازدهی را نشان می دهیم: اوراق قرضه ای را

شدت نوسان پذیری
قیمت اوراق قرضه بالاتر است. اگر یک
اوراق قرضه را تا زمان سررسید نگه دارید،
کمتر نگران نوسانات قیمت یا به عبارتی
مخاطره نرخ بهره (مخاطره بازار) خواهد
بود زیرا در زمان سررسید، درست معادل
ارزش اسمی اوراق را دریافت خواهد
کرد.

ارتباط معکوس بین اوراق قرضه و نرخ بهره،
سبب سرگمی بعضی از سرمایه گذاران
می شود. توضیحات زیر می تواند به درک
بهتر مطلب کمک کند.

هنگامی که نرخ بهره بالا می رود، اوراق
قرضه جدیدی با بازدهی بالاتر از اوراق
قبلی وارد بازار می شود، و سبب می شود
که از ارزش اوراق قدیمی تر کاسته شود.
بنابراین، قیمت آنها پایین می آید.

هنگامی که نرخ بهره افت می کند، اوراق
قرضه جدیدی به بازدهی پایین تری
نسبت به اوراق قبلی از بازدهی پایین می شود.
برخوردار است، به این ترتیب به ارزش
اوراق قدیمی تر، که از بازدهی بالاتری
برخوردارند، افزوده شده و قیمت آن بالا
می رود.

درنتیجه، اگر مجبور هستید که اوراق
قرضه سان را قبل از سررسید به فروش
برسانید، ممکن است که ارزش آن بیشتر
یا کمتر از بهایی باشد که بابت آن پرداخت
کردیدهاید.

عوامل اقتصادی مختلفی بر سطح و زون
نرخ های بهره تأثیر می گذارند. اصولاً زمانی
که اقتصاد در حال رشد است نرخ های بهره
بالا می رود، و طی رکودهای اقتصادی تنزل
می پائند. همین طور، افزایش تورم منجر به
افزایش نرخ بهره می شود (هر چند در بعضی
موقع، نرخ های بهره بالاتر خود سبب بروز
تورم بیشتر می شوند)، و معادل کردن
تورم نرخ بهره را پایین می آورد. تورم یکی

کند. بازخریدها همچنین افزایش بهایی که هنگام تنزل نرخ بهره از اوراق قرضه انتظار می‌رود را محدود می‌کند زیرا عرضه اوراق جدید افزایش یافته و بدین ترتیب سرعت افزایش قیمت اوراق کاهش می‌یابد.

از آنجایی که شرط بازخرید، سرمایه‌گذار را دچار ضرر می‌کند، نرخ بهره یا بازده اوراق قرضه قابل بازخرید بالاتر از اوراق قرضه غیرقابل بازخرید تعیین می‌شود. البته بازدهی بالاتر اوراق به تهایی نمی‌تواند سرمایه‌گذار را به خرید آن ترغیب کند. برای تشویق سرمایه‌گذار، ناشر معمولاً قیمت بازخریدی بالاتری از ارزش اسمی اوراق تعیین می‌کند. تفاوت بین قیمت بازخرید و قیمت اسمی (اصل سرمایه) را صرف بازخرید^{۱۴} می‌نمانت.

به طور کلی، دارندگان اوراق قرضه یک سری شرط‌های جبرانی در برابر بازخریدها دارند. به عنوان مثال می‌توان به اوراق قرضه‌ای اشاره کرد که دارای سرسید نهایی^{۱۵} ساله است که دو سال اول آن بدون شرط بازخرید است. این یعنی سرمایه‌گذار تا دو سال اول از شرط بازخرید محافظت می‌شود، و بعد از این مدت است که ناشر حق بازخرید اوراق را دارد.

^{۱۴}

ذخیره وجوه استهلاکی^{۱۶} ؛ ذخیره وجوه استهلاکی^{۱۷} ذخیره وجوه استهلاکی پولی است که از درآمدهای یک شرکت کنار گذاشته می‌شود تا برای بازخرید دوره‌ای اوراق قرضه، قبل از سرسید و مطابق با شرایط قرارداد اوراق قرضه، مورد استفاده قرار گیرد. وقتی انتشار یک اوراق قرضه با ذخیره وجوه استهلاکی همراه باشد، هر ساله باید مقدار مشخصی از این اوراق انتشار یافته بازخرید شود. اوراق مورد بازخرید اغلب از طریق قرعه‌کشی انتخاب می‌شوند.

یکی از مزایای وجود ذخیره وجوه استهلاکی برای سرمایه‌گذاران این است که با کاستن از مقدار بدھی‌های موجود شرکت در طول زمان، مخاطره اعتباری یا نکول را پایین می‌آورد. مزیت دیگر آن است که این ذخیره از قیمت اوراق انتشار یافته، خصوصاً در دوره‌ای که نرخ بهره افزایش می‌یابد، حمایت می‌کند. به عبارتی دیگر، سرمایه‌گذار مطمئن است که (علیرغم افزایش نرخ بهره و در نتیجه کاهش قیمت

زیرا ممکن است ارزش اوراق قرضه شرکتی را نشان ندهد.

۳. بازدهی تا زمان بازخرید اگر اوراق بهادری را خریداری کنید و آن را تا تاریخ بازخرید نگه دارید، بازدهی تا

زمان بازخرید، کل بازدهی ای که

دریافت خواهید کرد را به شما نشان می‌دهد. به عنوان یک سرمایه‌گذار، باید بدانید که این بازدهی فقط در صورتی معتبر است که اوراق قرضه مورد نظر قبل از سرسید بازخرید شود. نرخ بازده در زمان بازخرید بر مبنای نرخ کوین اوراق، مدت زمانی که تا تاریخ بازخرید گذشته است و قیمت بازاری اوراق قرضه، محاسبه می‌شود.

۹. شرط بازخرید و مخاطره بازپرداخت^{۱۸} یکی از مخاطره‌هایی که درک آن برای سرمایه‌گذار بسیار دشوار است، مخاطره‌ای است که به دلیل بازخرید اوراق قرضه از سوی ناشر و بازپرداخت مبلغ سرمایه‌گذاری شده به سرمایه‌گذار تحمیل می‌شود. اگر در قرارداد اوراق قرضه^{۱۹}، ماده‌ای در ارتباط با شرط بازخرید گنجانده شده باشد، ناشر شرط بازخرید را، به طور کامل یا ناکامل، تا قبل از تاریخ سرسید، برای خود حفظ خواهد کرد. مزیت اصلی چنین ویژگی ای برای متشرکننده این است که به او اجازه می‌دهد تا بتواند یک اوراق جدید را، با بهره یا هزینه پایین‌تر، جایگزین بدھی‌های موجود و در دست عموم کند.

شرط بازخرید سبب بروز عدم اطمینان در این مورد می‌شود که آیا این اوراق قرضه تا تاریخ سرسید باقی خواهد ماند. وقتی که نرخ‌های بهره تنزل می‌یابد، سرمایه‌گذاران با ریسک از دست دادن اوراق قرضه دارای نرخ سود بالا (نرخ‌های قبلی) مواجه می‌شوند زیرا ناشر اوراق تصمیم‌بازخرید اوراق قبلی می‌گیرد. وقتی که اوراق قرضه بازخرید می‌شود، سرمایه‌گذار معمولاً مجبور می‌شود مجدداً در اوراق بهادری بازدهی یا نرخ بهره پایین‌تر سرمایه‌گذاری

وجود دارد، که سه مورد آن‌ها عبارتند از بازدهی جاری، بازدهی در سرسید^{۲۰} و بازدهی تا زمان بازخرید^{۲۱} که از اهمیت ویژه‌ای برای بسیاری از سرمایه‌گذاران برخوردارند. این سه مورد در ادامه شرح داده شده است.

۱. نرخ بازده جاری منظور از بازده جاری همان درآمد پولی سالانه‌ای است که بابت یک اوراق قرضه، بدلون در نظر گرفتن سرسید، پرداخت می‌شود. بازده جاری اوراق قرضه‌ای که به ارزش اسمی خریداری شده باشد، برابر است با نرخ بهره اعلام شده در این اوراق. بنابراین، بازده جاری اوراق قرضه‌ای که به ارزش اسمی خریداری شده و کوین یا بهره ۶٪ می‌باشد، ۶٪ است.

اما، اگر قیمت بازاری اوراق قرضه کمتر یا بیشتر از ارزش اسمی آن باشد، بازدهی جاری آن متفاوت خواهد بود. مثلاً، اگر اوراق قرضه‌ای به ارزش ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال با سود اعلام شده ۶٪ خریداری کنیم، بعد از اینکه نرخ‌های بهره افزایش یابد، بهایی که پرداخت می‌کنید کمتر از ارزش اسمی خواهد بود. فرض کنید این ارزش ۹۰۰,۰۰۰ ریال است. در این صورت بازدهی جاری معادل ۶/۶۷٪ خواهد بود.^{۲۲}

۲. نرخ بازدهی تا سرسید بازده تا سرسید رقم معنی دارتری است، زیرا بیان گر بازده در حالتی است که اوراق تا سرسید نگهداری شود. این روش محاسبه بازدهی، امکان مقایسه اوراق قرضه با سرسیدها و کوین‌های مختلف را نیز فراهم می‌سازد. بازده تا سرسید، تمام سود به علاوه هر مبلغی که بابت سرمایه دریافت می‌شود (با احتساب سود اگر اوراق، کمتر از قیمت اسمی خریده شود) بازیان، اگر اوراق بیشتر از قیمت اسمی خریده شود (را شامل می‌شود. هیچ‌گاه خرید اوراق قرضه را تنها بر اساس نرخ بازده جاری انجام ندهید،

۱۴ Yield-to-maturity

۱۵ Yield to call

۱۶ $(1,000,000 * 0.06) / 900,000 =$

$0.0667 = \%6.67$

۱۷ Refunding risk

است سند قانونی که شرایط و

مقررات اوراق در آن ثبت شده

اوراق در بازار) قیمت اسمی پرداختی را از ناشر دریافت خواهد کرد. اما ضعف آن، که اغلب در نظر سرمایه‌گذاران، به ویژه در هنگام کاهش نرخ بهره و افزایش قیمت اوراق، بالهمیت‌تر جلوه می‌کند، این است که قیمت یا مبلغ اسمی بازخرید اوراق در هنگام کاهش نرخ بهره و جووه استهلاکی (پرداختی از محل ذخیره و جووه استهلاکی) بابت بازخرید کم‌تر از قیمت جاری اوراق در بازار است.

* انواع دیگر بازخرید

سرمایه‌گذاران در اوراق قرضه باید از امکان وجود انواع دیگری از بازخریدها (قبل از سرسید) آگاه باشند. بعضی از اوراق قرضه، خصوصاً اوراق بهادر شرکت‌های خدمات عمومی (آب، برق، گاز و تلفن)، ممکن است تحت شرایطی که از آن به عنوان ذخیره یا شرط نگهداری و تعیض^{۱۱} یاد می‌شود (که به ارتقای کارخانه و تجهیزات مربوط می‌شود)، بازخریدشوند. دیگر اوراق بهادر ممکن است تحت شرایط آزادسازی و جایگزین‌سازی^{۱۲} (و یا خرید اجرایی)^{۱۳} بازخرید شوند. حتماً به این گونه شروط و یا هر نوع مقررات بازخرید ویژه‌ای که ممکن است بر اوراق بهادر مورد نظر شما اعمال شود، باید توجه داشت.

با خرید اوراق بهادر غیرقابل بازخرید و بدون مقررات صندوق ذخیره وجوه استهلاکی، می‌توان به طور کلی از همه پیچیدگی‌ها و عدم اطمینان‌های مربوط به بازخریدها اجتناب کرد

را دارند، نوعی اوراق قرضه نیز به نام اوراق قرضه با حق اختیار فروش وجود دارد که قبل از سرسید و به اختیار دارنده قابل استرداد است. دارنده این اوراق می‌تواند در فواصل مشخص شده، اوراق قرضه خود را به قیمت اسمی (به علاوه سودهای متعلقه) برای فروش به ناشر عرضه کند.^{۱۴} در برای چنین امتیازی، این اوراق بازدهی نسبتاً کم‌تری در مقایسه با اوراق قرضه بدون حق اختیار فروش دارد.

* حق اختیار فروش^{۱۵}

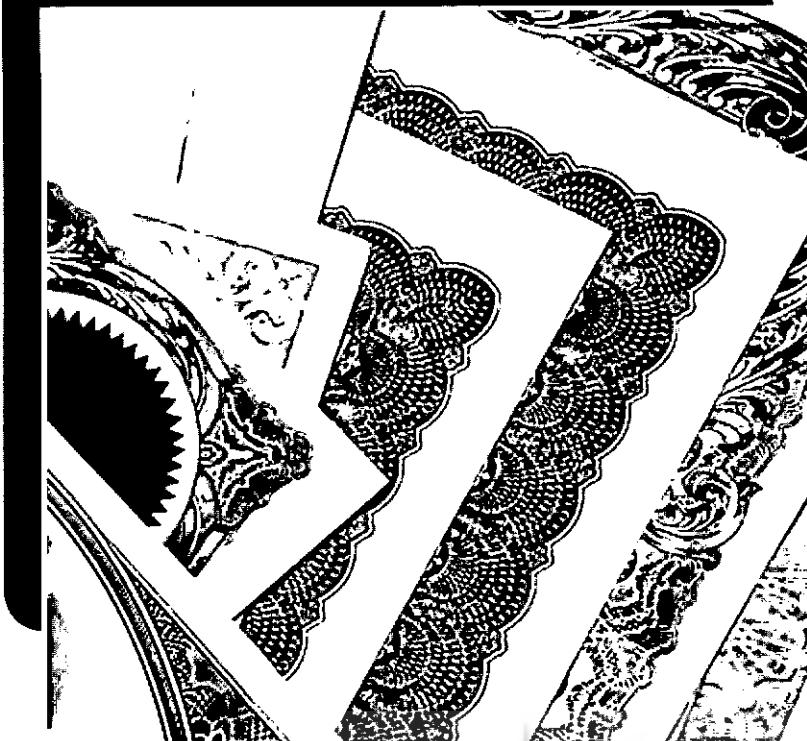
درست همان‌طور که بعضی از ناشران، حق بازخرید اوراق قرضه قبل از سرسید نیز برای شما محاسبه و گوشزد کند.

21 Maintenance and Replacement

۲۲ =Release and Substitution clauses
حفاظ دارایی‌هایی که به عنوان تضمین به ویژه گذاشته شده‌اند

۲۳ = Eminent Domain clauses
بدھی‌ها در صورتی که دارایی‌های انتشاردهنده، توسط دولت توفیق یا مصادره شود

24 Put bond

۱۰. انواع اوراق قرضه

در صورتی که فعالیت‌های یک شرکت متوقف شود یا بدهی‌هایش به تعویق افتاد، دارندگان اوراق قرضه در دادگاه ورشکستگی نسبت به سهام‌داران ایزوولوت برخوردارند. اما، ترتیب این اولویت میان گروه‌های طبلکار، به شرایط خاص اوراق قرضه و دیگر عوامل بستگی دارد.

یکی از مهم‌ترین عوامل این است که آیا این اوراق باوثیقه^{۱۶} هستند یا بدون ویثیقه^{۱۷}. اگر اوراق قرضه باوثیقه باشد، ناشر دارایی‌های خاصی را گرو گذاشته است که ویثیقه نامیده می‌شود و در صورت لزوم، به منظور بازپرداخت طلب دارندگان اوراق قرضه می‌توان آن‌ها را به فروش رساند. هزینه داشتن یک اوراق قرضه باوثیقه و برخورداری این امنیت اضافی، دریافت نرخ بهره پایین‌تر (در مقایسه با اوراق قرضه مشابه بدون ویثیقه) می‌باشد.

۱. اوراق قرضه بدون ویثیقه^{۱۸}

بیش‌تر اوراق قرضه شرکتی را اوراق قرضه بدون پشتوانه تشکیل می‌دهند. این اوراق،

26 Secured

27 Unsecured

28 Debenture bonds

تعهدات بدون وثیقه‌ای هستند که به پشتوانه و اعتبار ناشر و ظرفیت جریان نقدیندگی وی برای بازپرداخت سود و اصل سرمایه، منتشر می‌شود. البته، حتی اوراق قرضه بدون وثیقه نیز معمولاً از حمایت آنچه که شرط عدم گرو گذاشتن دارایی‌ها^{۲۹} نامیده می‌شود، برخوردارند. طبق این شرط در صورتی که ناشر پس از انتشار این اوراق، دارایی‌های خود را برابر ایجاد بدھی دیگری به وثیقه بگذارد، موظف است پشتوانه لازم برای اوراق قرضه بدون وثیقه، فراهم آورد.

رتبه‌بندی‌های اعتباری، ابزار مهمی در اختیار سرمایه‌گذاران برای آگاهی از میزان اعتبار انواع مختلف اوراق قرضه محسوب می‌شود.

در بخش‌های بعدی، بحث رتبه‌بندی اعتباری مورد بررسی خواهد گرفت.

۱. اوراق قرضه به پشتوانه املاک یا اوراق قرضه رهنی^{۳۰}

اوراق قرضه‌ای که وثیقه آن، املاک و مستغلات و یا سایر دارایی‌های از این نوع باشد را گویند. این نوع اوراق قرضه بیشتر از سوی شرکت‌های خدمات عمومی منتشر می‌شود.

انواع مختلفی از اوراق قرضه به پشتوانه املاک وجود دارد، از جمله: رهن اول^{۳۱}، رهن با اولویت^{۳۲}، رهن کم اولویت^{۳۳}، رهن دوم^{۳۴}، رهن سوم^{۳۵} و غیره. این نام‌گذاری منعکس کننده اولویت حق تصرف یا اقامه دعوا قانونی است که دارنده اوراق نسبت به دارایی به وثیقه گذاشته شده دارد. وقتی در اوراق قرضه رهنی سرمایه‌گذاری می‌کنند، باید توجه داشت که چه مقدار از دیگر بدھی‌های ناشر با همین وثیقه ضمانت

29 Negative pledge provision

۳۰ اوراق قرضه‌ای که به پشتوانه دارایی‌های فیزیکی متعلق به ناشر منتشر می‌شود

31 First

32 Prior

33 Junior

34 Second

35 Third

شود

شود

شود

شود

شود

غیراولویت‌دار سرمایه‌گذاری می‌کنند، در ازای این جایگاه پایین تر از نظر بازپرداخت بدھی در صورت ورشکستگی ناشر، از نرخ بهره بالاتری نسبت به اوراق بهادر اوولویت‌دار، برخوردارند.

۶. اوراق قرضه تضمین شده^{۳۶}

شکل دیگری از اوراق بهادر، ضمانت اوراق قرضه یک شرکت تابعه منتشر می‌شوند، ممکن است از سوی شرکت مادر ضمانت شود. یا شاید اوراق قرضه منتشر شده حاصل از سرمایه‌گذاری مشترک بین دو شرکت، توسعه هر دو شرکت مادر ضمانت شود. در واقع، اوراق قرضه تضمین شده، اوراق قرضه بدون وثیقه شرکت ضمانت کننده است که از اعتبار خود برای این ضمانت استفاده کرده است.

۷. اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام^{۳۷}

خریداران اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام یک شرکت این حق را دارند که اوراق قرضه خود را با نسبت معینی و قیمت مشخصی به تعدادی سهم عادی که تعداد آن هم قبلًا معلوم شده است، تبدیل کنند. قیمت سهام در تبدیل این گونه اوراق قرضه از طریق افزودن مبلغ معادل با پاترده‌ای بیست درصد بر قیمت جاری بازار سهام عادی به دست می‌آید. مثلاً اگر شرکت اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام هر کدام به ارزش ۱۰,۰۰۰ ریال و با بهره ۱۸ درصد منتشر کرده باشد و در همین اثنا قیمت هر واحد سهم شرکت در بازار ۱۵۰۰ ریال باشد در این صورت ممکن است قیمت هر سهم شرکت برای تبدیل اوراق قرضه به سهام معادل ۲۰۰۰ ریال از طرف شرکت تعیین شود. در این صورت اگر دارنده یک ورقه قرضه قابل تبدیل به سهام بخواهد ورقه قرضه خود را به سهام تبدیل کند باید ۱۰,۰۰۰ ریال را که قیمت یک ورقه قرضه است، به قیمت تبدیلی هر سهم که ۲۰۰۰ واحد پول است تقسیم کند. که در این حالت خواهد توانست با تحويل ورقه قرضه به شرکت یادشده پنج سهم از سهام شرکت را دریافت کند، بعیارت دیگر نسبت تبدیل ورقه قرضه به سهام، معادل یک به پنج است و یا پنج سهم در مقابل یک ورقه

تواتایی
ناشر اوراق قرضه در
برداخت بدھی‌هایش، یعنی
همه سودها و اصل سرمایه،
یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های
سرمایه‌گذاران است

شده‌اند و آیا حق تصریفی بابت پشتیبانی از دیگر بدھی‌ها ایجاد شده، و هم‌چنین از نظر اولویت تصرف با حق تصرف مربوط به اوراق قرضه در اختیار شما برابر است یا نسبت به آن از اولویت برخوردار است.

۳. اوراق قرضه به پشتوانه اوراق بهادر ممکن است که شرکتی، اوراق سهام، قرضه، یا دیگر اوراق بهادر را نزد یک امین^{۳۸} به امانت بگذارد تا وثیقه اوراق قرضه منتشر شده خود قرار گیرد؛ ارزش بازاری این وثیقه در زمان انتشار، باید حداقل برابر با ارزش اوراق قرضه منتشر شده باشد.

۴. اوراق قرضه به پشتوانه تجهیزات^{۳۹}

شرکت‌های راه‌آهن و هواپیمایی، این نوع اوراق قرضه را به عنوان روشی برای پرداخت بابت تجهیزات جدید با نرخ بهره نسبتاً پایین، منتشر می‌کنند. این تجهیزات تا زمانی که وام به طور کامل بازپرداخت نشده تحت مالکیت یک امین بوده و سرمایه‌گذارانی که این اوراق را خریداری می‌کنند معمولاً اولین مدعی این تجهیزات هستند

۵. اوراق قرضه بدون وثیقه غیراولویت‌دار^{۴۰}

این اوراق، بدون پشتوانه می‌باشد و از نظر بازپرداخت نیز از نوع بدھی‌های کم اولویت^{۴۱} به شمار می‌رود. و فقط بعد از اینکه اوراق قرضه باویژقه و اوراق قرضه بدون وثیقه بازپرداخت شدند، دارندگان این اوراق می‌توانند طلب خود را وصول کنند. کسانی که در اوراق بهادر بدون وثیقه

کنند. کسانی که در اوراق بهادر به پشتوانه اوراق بهادر متعلق به ناشر منتشر می‌شوند

37 Trustee

38 Equipment trust certificates

39 Subordinated debentures

40 subordinated or junior debt

قرضه قرار دارد.

در خصوص انتشار اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام این تصور وجود دارد که شرکت از راه انتشار این اوراق در واقع به سرمایه‌ای دست می‌یابد که فعلًا به آن دسترسی ندارد ولی این سرمایه در آینده به شرکت تعلق پیدا می‌کند. شرکت ناشر این اوراق بازار آن‌ها سهام خود را که قیمت جاری بازار آن‌ها معلوم است به قیمتی بالاتر می‌فروشد که تصور می‌کند در آینده به آن قیمت خواهد رسید. زمانی که شرکتی دارای قیمت سهم از قرار هر واحد ۱۵۰۰ ریال است و اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام از قرار هر واحد برای ۱۰۰۰۰ ریال منتشر می‌کند و برای تبدیل اوراق قرضه به سهام، قیمت هر سهم را ۲،۰۰۰ ریال اعلام می‌کند در واقع هر ورقه قرضه را معادل ۵ سهم به شمار می‌آورد و اگر دارنده یک ورقه قرضه تصمیم به تعویض ورقه قرضه با سهام بگیرد پولی معادل با ۱۰،۰۰۰ ریال را در اختیار شرکت می‌گذارد. اما این مخاطره برای صاحب ورقه قرضه وجود دارد که قیمت هر سهم شرکت در آینده به ۲،۰۰۰ ریال نرسد و لذا ممکن است تعدادی از دارندگان ورقه قرضه تاریخی قیمت هر سهم به ۲،۰۰۰ ریال صبر کنند و تنها به درآمد بهر ۹ ورقه قرضه کفايت کنند تا آن که قیمت بازار هر سهم به ۲،۰۰۰ ریال برسد و آنگاه با تبدیل ورقه قرضه به سهام، به صورت سهام‌دار شرکت درآیند.

اما شرکتهای انتشاردهنده اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام امیدوارند که در مدت کوتاهی همه یا بخش مهمی از اوراق قرضه را به سهام تبدیل کنند زیرا تا اوراق قرضه منتشره به سهام تبدیل نشوند انتشار دولاره اوراق قرضه و یا گرفتن وام از منابع دیگر دارای محدودیت خواهد شد. به این دلیل و برای مقابله با محدودیتهای آنی اغلب در قراردادهای مربوط به انتشار اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام شرط یا حق بازخرید اوراق قرضه جای می‌گیرد تا مدیریت شرکت بتواند اوراق قرضه منتشره را با قیمت معینی از دارندگان آن‌ها بازخرید کند و بدین ترتیب دارندگان اوراق قرضه به تبدیل آن‌ها به سهام ترغیب یا مجبور شوند. قیمت بازخرید اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام معمولاً هد تا بیست درصد بالاتر از قیمت اسمی ورقه قرضه تعیین می‌شود تا آن که از ضررهای احتمالی دارندگان

باشد، صاحبان اوراق قرضه تمایل خواهند داشت که این اوراق را با سهام تعویض کنند. به عبارت دیگر قیمت بازخرید اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام اگر نسبت به قیمت بازار آن‌ها بیشتر و یا حداقل با قیمت بازار برابر باشد، امکان تبدیل اوراق قرضه به سهام وجود خواهد داشت.

پیش‌تر اوراق قرضه شرکتی را اوراق قرضه بدون پشتوانه تشکیل می‌دهند. این اوراق، تعهدات بدون وثیقه‌ای هستند که به پشتوانه و اعتبار ناشر و ظرفیت جریان نقديندگی وی برای بازپرداخت سود و اصل سرمایه، منتشر می‌شود

۱۱. مخاطره اعتباری و رتبه‌بندی اعتباری

۴- رتبه‌بندی اعتباری

توانایی ناشر اوراق قرضه در پرداخت بدهی‌هایش، یعنی پرداخت‌های کامل و به موقع همه سودها و اصل سرمایه، یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های سرمایه‌گذاران است. کیفیت اعتباری بیشتر اوراق قرضه شرکتی، با روش‌های رتبه‌بندی شرکت‌های معابر

اوراق قرضه جلوگیری شود. اگر قیمت ورقه قرضه قابل تبدیل به سهم برای ۱۰،۰۰۰ ریال باشد قیمت بازخرید آن از طرف ناشر برابر ۱۲،۰۰۰ ریال خواهد بود تا زمانی که قیمت بازخرید اوراق قرضه برای ارزش مبالغه اوراق قرضه در بازار و یا از آن بیشتر

Fitch Ratings	Standard Poors	Moody's	مخاطر ماختیلی
ارزش با کیفیت			
AAA	AAA	Aaa	بلاتین کیفیت
AA	AA	Aa	کیفیت بالا (اخیل فوی)
A	A	A	کیفیت بالا از حد متوسط (فوی)
BBB	BBB	Baa	کیفیت متوسط
ایدی کم کیفیت (مخاطر آمیز)			
BB	BB	Ba	کیفیت پایین تر از حد متوسط (ناحدی مخاطر آمیز)
B	B	B	کیفیت پایین (مخاطر آمیز)
CCC	CCC	Caa	کیفیت ضعیف (امکنست با خدمت پرداخت همراه باشد)
CC	CC	Ca	مخاطر با مرتبه وصفیت
C	D	C	بدون پرداخت سود یا امنیت اعلام در شرکتگر
D	D	C	هم باز پرداخت کامل

تولید و فروش هزینه انتشار اوراق قرضه به راحتی تحمل شود. در این صورت به دلیل رونق بازار فروش، شرکت مربوطه هزینه اوراق قرضه را می پردازد و سود قابل قبولی را به دست می آورد. بنابراین در شرایط رونق بازار انتشار اوراق قرضه یک گزینه جالب برای استفاده از فرصت‌های اقتصادی است.

۲. شرکت‌ها این امکان را دارا هستند که با توجه به پیش‌بینی جریانات خروج پول از شرکت در طول سال‌های آینده، مسؤولیت‌های ناشی از انتشار اوراق قرضه را به دقت مورد بررسی قرار دهند و در صورت داشتن توان اینفای و ظایف خود در قبال انتشار اوراق قرضه، به انتشار این اوراق اقدام کنند. به عبارت دیگر، انتشار اوراق قرضه برای شرکت انتشار دهنده آن مسؤولیت‌های مالی معینی را ترسیم می‌کند که این مسؤولیت‌ها به صورت خروج پول از شرکت ظاهر خواهد شد.

۳. انتشار اوراق قرضه سبب می‌شود که شرکت مربوطه با مالکان یا سهامداران جدید روپرتو بباشد و در مقابل پولی که از طریق فروش اوراق بهادرار به دست می‌آورد دیگران را در حوزه مدیریت خود دخالت ندهد.

۴. تا زمانی که نرخ سودآوری شرکت در مقابل سرمایه مورد استفاده آن از نرخ بهره اوراق قرضه بیشتر باشد استفاده از روش انتشار اوراق قرضه به منظور تأمین مالی، سود شرکت را افزایش می‌دهد. در صورتی که از دیدگاه سهامداران انتشار اوراق قرضه با شرایط یادشده مخاطره‌ای را برای شرکت در برنداشته باشد در این حال ارزش سهام

شرکت‌ها تلاش کرده‌اند تا از طریق خرید یک شرکت با ویژگی‌گذاری شرکت‌ها های سه شرکت فوی و مفهوم آن‌ها را توضیح می‌دهد.

* اوراق قرضه با بازدهی بالا^{۲۷} اوراق قرضه‌ای که دارای رتبه Standard BB (از نظر دو موسسه Fitch Rating & Poor's) یا Ba (از نظر موسسه Moody's) یا پایین‌تر از آن هستند، جزو سرمایه‌گذاری‌های مخاطر آمیز محسوب می‌شوند. البته به دلیل همین مخاطره‌آمیز بودن، از بازدهی بالای نیز برخوردارند. این نوع اوراق را، اوراق قرضه بنچل^{۲۸} نیز می‌نامند. چنین اوراق قرضه‌ای از سوی شرکت‌های نوپا، شرکت‌های مواجه با مشکلات مالی، شرکت‌های فعال در یک بازار خاص رقابتی یا بی‌ثبات، و یا شرکت‌هایی که سیاست‌های مالی و تجاری ریسک پذیرانه‌ای دارند، منتشر می‌شوند. این اوراق در مقایسه با اوراق قرضه با کیفیت، در عرض مخاطره بالاتر نرخ بهره بیشتری نیز پرداخت می‌کنند. (البته، اگر قبل از تنشگاه‌های مالی شرکت منتشر شوند، این مخاطره با بازدهی بالاتر جبران نخواهد شد).

برای آنهایی که هراسی از مخاطره‌های زیاد ندارند، این نوع اوراق قرضه می‌تواند بازده استثنائی و قابل توجهی به همراه داشته باشد. در مورد آنهای که کمتر ریسک‌پذیرند و در عین حال می‌خواهند مشارکتی در این بازار داشته باشند، سرمایه‌گذاری در صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک با بازدهی بالا^{۲۹}، گزینه‌ای است که مخاطره را در انواع بسیاری از اوراق توزیع می‌کند.

* مخاطره واقعه یا حادثه^{۳۰}

در سال‌های اخیر، مدیران بسیاری از

43 High-yield bonds

44 Junk bonds

45 High-yield bond mutual funds

وجوه خود را در اوراق قرضه با بازدهی بالا

سرمایه‌گذاری می‌کنند

46 Event risk

اوراق
 قرضه زمانی می‌تواند
 انتشار پیدا کند که سایر منابع
 سرمایه دارای کفايت و حجم
 کافی نباشد و با وجود شرایط
 مطلوب تولید و فروش هزینه
 انتشار اوراق قرضه به راحتی
 تحمل شود

۱۲. نقاط قوت و ضعف اوراق قرضه

* نقاط قوت

۱. اوراق قرضه زمانی می‌تواند انتشار پیدا کند که سایر منابع سرمایه دارای کفايت و حجم کافی نباشد و با وجود شرایط مطلوب

47 Leveraged buyouts

48 Recapitalization

شرکت در بازار رو به فزونی می‌گذارد و ارزش بازار شرکت به دنبال آن افزایش می‌یابد.

۵. در بسیاری موارد در قوانین کشورهای مختلف، بهره‌های پرداختی به صاحبان اوراق قرضه شرکت جزو هزینه‌های شرکت محسوب و از درآمدهای شرکت کسر می‌شود. در نتیجه مبلغی که شرکت باید برای آن مالیات پردازد به مقادیر کمتری تنزل می‌یابد.

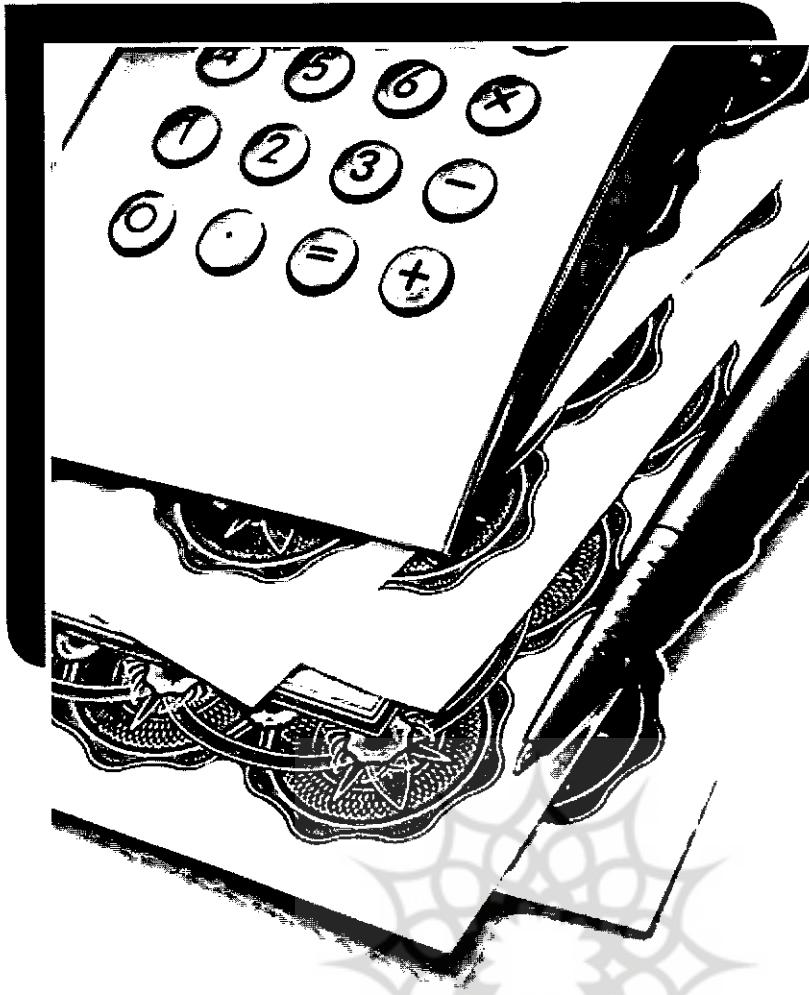
۶. در بعضی کشورها سرمایه حاصل از انتشار اوراق قرضه قانوناً همانند سرمایه صاحبان سهام تلقی می‌شود و احکام سرمایه سهامداران برآن جاری می‌شود. در صورتی که در مواردی شرکت به دلیل سرمایه‌گذاری در زمینه و یا مناطقی از بعضی از تخفیفات یا امتیازات برخوردار باشد، صرف سرمایه حاصل از انتشار اوراق بهادر هم در این زمینه‌ها و یا مناطق، شرکت را از امتیازات و یا حمایت‌های قانونی برخوردار می‌سازد.

۷. در بسیاری موارد قرضه به نام حامل است یعنی دارنده آن صاحب ورقه قرضه شناخته می‌شود. بعضی از شرکت‌های ویژه شرکت‌های خانوادگی که می‌توانند برای باقی گذاشتن درآمد صاحبان شرکت در داخل تعدادی اوراق قرضه را بین دارندگان سهام توزیع کنند و آن‌ها را فروخته شده نشان دهند. در این صورت درآمدهایی که در صورت توزیع شدن بین صاحبان سهام باید مالیات می‌پرداختند، بدون پرداخت مالیات در اختیار شرکت قرار می‌گیرند.

۸. در آن دسته از محیط‌های اقتصادی که نرخ تورم زیاد است رفته رفته قدرت خرید واحدهای پولی کاهش پیدا می‌کند و به عبارت دیگر ارزش پول کم می‌شود در این شرایط انتظار اوراق قرضه برای شرکت‌ها یک فرصت مطلوب به شمار می‌اید زیرا با انتشار اوراق قرضه به پول‌هایی دسترسی پیدا می‌کنند که قدرت خرید معینی دارد ولی در موقع پرداخت اصل و فرع قرضه واحدهایی از پول را در اختیار دارندگان اوراق قرضه قرار می‌دهند که قدرت خرید کمتری دارد و به دلیل داشتن قدرت خرید کمتر، تحصیل این پول‌ها از سوی شرکت راحت‌تر از گذشته است.

* نقاط ضعف

۱. برای انتشار اوراق قرضه باید مراحل مختلف قانونی از طرف شرکت ناشر طی

۴. در صورتی که نرخ سودآوری شرکت در مقابل نرخ بهره اوراق قرضه تنزل پیدا کند، سودآوری سرمایه شرکت کاهش می‌یابد و ارزش سهام شرکت در بازار به همین دلیل کاهش می‌یابد.

منابع و مأخذ:

1. <http://www.investinginbonds.com/learnmore.asp>
2. <http://www.investopedia.com/university/bonds>
3. Saunders, Anthony and Cornett, Marcia Millon. (2004). *Financial Markets and Institutions*, 2nd Edition, McGraw-Hill.

و هزینه‌های معینی صرف شود. این دو فعالیت سبب می‌شود که اغلب شرکت‌های کوچک تنواند از امکان انتشار اوراق قرضه بهره‌مند شوند.

۲. شرایط اقتصادی و تحولات محیطی شرکت‌های انتشار دهنده اوراق قرضه پیوسته در حال تغییر است و نمی‌توان کلیه این تغییر و تحولات آتی را بدقت پیش‌بینی کرد. به این جهت ممکن است ناشر اوراق قرضه در مقاطع زمانی مختلفی در آینده از نظر سودآوری و تأمین درآمد چار مشکلاتی شود در حالی که در همین دوره‌ها باید مسؤولیت پرداخت اصل و فرع اوراق قرضه را ایفا کند در این شرایط مسؤولیت‌های شرکت مربوطه سنگین می‌شود.

۳. انتشار اوراق قرضه سبب افزایش بدهی‌های شرکت می‌شود و باعث ازدیاد نسبت بدهی به سرمایه و در نتیجه بالارفتن مخاطره شرکت می‌شود و تازمانی که سرمایه شرکت مورد بحث افزایش نیابد، امکان اخذ وام یا انتشار دویاره اوراق قرضه محدود می‌شود.